

Heyet ilmine dair sahifeler

YILDIZ DÜŞMESİ KUDRET TOPLARI

Gök Taşları

Yazan: General
Abdurrahman Aygün

Manzumemiz için bir zamandan beri yazdığımız tafsilâtı bitirmek üzere, serlâha ittihaz ettiğimiz hadisat hakkındada bir nebzecek malûmat vermek icabeder.

Malûmatı umum ye:

Açık ve kamersiz bir gecede, Gök yüzüne bakılırsa; bir yıldızın ansızın yerinden kopup âteşin bir çizgi resmettikten sonra gaip olduğu görülür. Heyet lisanile “ŞİHAB” tabir olunan bu hadiseye, halk arasında (YILDIZ DÜŞMESİ) denilirki zahiren pek doğrudur; Çünkü şekil itibarile hiç de farkı yoktur. Sanki gökten bir yıldız verinden kaymış ve başka bir tarafa kaçmış gibidir.

Tâ “Kıldan” ler zamanından kalma itikada göre; bazı safdillerimiz, bunların henüz vefat etmiş insanların ruhları olduğuna inanırlar ve inandırırırlar. Hakıkatta ise; bu parlak çizgiler, ne bir yıldız ve ne de her hangi bir ruh değildirler. Belki fevâ içinde gezinen serseri bir takım anka ve taş kırınlarıdırki, tesadüflerinde Arzın cazibesine tutularak havamızın içine girerler ve şiddeti seyr ile bundan mütevellit ta yıktı nesimiden derhâl narı beyza haline geçerek yıldız gibi parlak görünürler.

Şihab hadiseleri hiç de nadir değildir. Dediğimiz gibi bulutsuz ve kamersiz olmak üzere her hangi bir gecede Gök yüzüne bakılırsa mutlak birkaç yıldız düşmesiyle karşılanabilir. Herkes müddeti ömründe bunlardan binlercesine şahid olmuştur. Hatta memuldürki, avam arasında (Kudret Topu) diye anılan sesli Şihablara bile tesadüf eylemiştir.

Esasen Şihablar ile, kudret toplarının sureti tahaddüsleri bir isede, aralarındaki fark, Şihablarda yalnız yıldız düşmesi gibi bir manzara hasıl olması; ve diğerinde ise, daha parlak görünmesiyle beraber zemine yakın bir noktada top gibi patlayarak dehşetli ve korkunç seda vermesidir. Bu patlamayı müteakip, sathı zemine kum daneleri kadarından, beş on bin kiloluklarına ve hatta daha büyüklerine kadar taşlar düşerek (Haceri Semâvî - Gök taşı) namını alırlar.

Mevzuubahs hadiseler; mevaddı sulbiyenin havamıza temasından sonra vukubulduğundan, bu hal bize gösterirki, Şihabların ve bolidlerin Arza mesafeleri zannedildiği kadar büyük değildir. Yapılan hesabata göre; bunlar, Arza 120 kilometre mesafede tahassula başlarlar, ve bazı müstesnaları bulmak üzere alelekser 80 kilometrede görünüşlerine nihayet verirler.

Şihabların adedi ve vakıtları:

Senenin muhtelif gecelerinde zuhur eden şihabların adedi birbirine müsavi değildirler. Tutulan istatistiklerden anlaşılana göre, bunlar için belli başlı üç devre mevcuttur.

En zengin devreler; (10 ağustos gecesı) ile (14 teşrini sani sabahı) dır. Bu iki vakıtta Şihabların adedi âdeta sayılamıyacak derecede çok olur.

Üçüncü devre (27 teşrini sani) ye müsadif olup o gece müşahede olunan şihapların çokluğundan, gökteki yıldızların biteceği zannolunur.

1833 senesinden beri kemâli ehemmiyetle yapılan tetkikat ve tecarıpten (10 ağustos şihaplarının) başladığı nokta, ELFARİS ile Zatülküresi burçları arasında ve 14 teşrinisani-sinin ki ESED burcu içindedir.

Bu noktalara noktai muşâşaa denilir.

Şihapların mahiyeti:

Şihapları hasıl eden ecsam alelumum küçük kıtada ve sulb halindedirler. Zira; eğer gaziyüttobie bulunsa idiler, bu derecede sūratle koşuşmaları mümkün olamazdı.

Bundan istihracen söyleyebilirizki, münferit şihaplar, gerek seyyaratın ve gerek Arzın ve yahut Güneşin indifatından fırlama ecsam olabilmekle beraber; bilhassa yağmur şeklinde görülenler, kuyruklu yıldızların arkalarında bıraktıkları lâyuad irili ufaklı mevaddı sulbiyedirler.

Şunuda kaydetmek lâzımdırki, tek olarak seyrederlerken, maddei asliyenin ikiye ve hatta üçe ayrılmasından dolayı birdenbire iki ve üç parça müşahede edilen şihaplarda vardır. Bu hale, şiddeti seyirden tahassül eden yüksek hararet sebebiyet vermektedir.

İzah edelim:

Mösyö HİRN namındaki bir heyetşinasın hesabına göre, saniyede 30 kilometre sūratle müteharrik bulunan Göksel bir maddei sulbiyenin mukavemeti havadan mütevellit olmak üzere beher metre murabbına isabet eden tazyik miktarı 282,000 kilagramdır. Bu tazyik ise, 3340 derecelik bir hararete muadildir. Halbuki Şihabların sūratı, Arzın ciheti intikaliyesine nazaran 72 kilometreye kadar çıkabildiğinden ufak mevaddı sulbiye derhal yanarlar ve yazdığımız gibi Şihap şeklinde görünürler.

Büyük kıtaçaki ankaza gelince, havamızın içine girer girmez birdenbire iki üç bin derecelik bir hararete maruz kaldıkları ve taşlar ise satıhtaki harareti dahile doğru nakletmedikleri cihetle, muvazene bulamıyarak bir çay bardağının çatlaması gibi patlar ve kudret topu hadisesini meydana getirirler. Patlamayı müteakip bin parçaya ayrılan kitlei ankaz da, daha yanıp kül olmadan toprakların üzerine düşer ki heceri semaviler işte bunlardır.

Ecrami semaviye ankazı, bilhassa mahreki Arz civarında çokça bulunduğu; her gün, her saat ve hatta her dakika Şihap hadisesi vukua gelmekte isede, ekserisi gündüze, aydınlıklı gecelere ve uyku zamanlarına tesadüf ettiğinden bitabi görülemezler. Nit ki m. meşhur Amerikalı heyetşinas "Simon Newcom", un hesabına göre; satıh Arza sukut eden şihabların adedi şeneyişi 140,000,000,000 dan aşağı değildir. Teleskopla görülenlerde dahil edilirse yekûnu 300 milyarı çok aşar. Ezcümle 1872 senesi 27 teşrinî sanisinin Şihabları yalnız başına 240 bini bulmuştu.

Şihabların menşei:

Bilmünasebe y karda söyzediğimiz gibi, bunların menşei, tecerzî eden, ve fakat muntazam devir yapan kuyruklu yıldızların mahrekleri üzerinde bıraktıkları ankaz olup seyyaratın ve Güneşin indifaatından fırlama curuf dahil bu meyan da sayılabilir. Nit ki m. meşhur İtalyan heyetşinası "Kiyaparelli", nin tetikatından anlaşıldığına göre, 10 ağustos şihabların 1862 kuyrukluşu hasıl etmektedir. Bu kuyruklu yıldızın devre müddeti 121 sene olup hadid noktasını 23 ağustosda geçmişti.

Halbuki Arzımız, bu kuyruklunun mahrekini her sene 10 ağustosta kat edegeldiğinden, tarihi mezkûrda Şihaplar çoğalır

ve 121 senelik bir devrenin aynı gecesinde yıldız yağmuru
gökten alır Şu hâlde 1983 senesi 10 ağustos gecesinde çok
büyük yıldız yağmuruna intizar edilebilir.

14 teşrini sani şihablarını ise, 1866 kevkebi hasil etmekte-
dir. Bu kuyruklunun devre müddeti 33 seneden ibaret bu-
lunduğundan 1965 senesi 14 teşrini sanisi sabahında müthiş
bir yıldız yağmurunun vuku bulacağını şimdiden söyleyebiliriz.
Mamafih; şihabları, ve devre senelerinde yıldız yağmurla-
rını hasil eden kuyruklular, yalnız bunlardan ibaret de-ğildir.
Nitekim, 1872 senesi 27 teşrini sanisinde görülen şihab ya-ğ-
murunu, parçalanıp ortadan kalkan "Biyela, kuyruklusu hasil
ettiği gibi, 1861 yılı 20 nisanındaki yağmurunu da mezkûr sene
zuhur eden Kevkebi Kisudar vukua getirmiştir. Tıpkı bunlar
gibi, 1885 senesindeki yıldız yağmuru da o sene zuhur eden
kuyruklunun gerilerinde bıraktığı kesretli ankazdan tahaddüs
etmiştir.

Şimdi burada bir sual varid olmalıdır. Denilmelidirki; gerek
şihabların adeta toz halinde yere düşen parçaları, ve gerek
bolidlerin haceri semavî ankazı, acaba Arzin tezyüdü cesame-
tine ve sıkletine sebebiyet vermezlermi? ve acaba bundan do-
layı milyon ve milyar seneler zarfında olsun, s-eyyaremizin
harekâı intikaliye ve yevmiyesinde mühim tebeddülât husule
getiremezlermi?

Biz bu suallere bilâ tereddüt (evet; bu haller gayri mah-
sus surette elân bile vukubulmaktadır...) cevabile mukabele
ederiz. Şöyleki:

Sathi zemine düşen Şihab ankazının beherini üst üste bir
milimetre mikâbında farz edersek, bir sene zarfında Arza
ilâve edilen bu ankazın mecmu hacimleri lâakal 146 metre
mikâbı ve sıkletleride 87,000 kilogram eder Şu halde takri-
ben 350 asırda hacim mecmuu 51 milyon metre mikâbı ve

sıklet 30 milyar kilograma balig olacağından, eğer bu ankaz mütesaviyen sathı Arza yayılırsa, bir santimetre irtifaında bir tabaka hasıl eder.

Vakıa kutru Arzın 35,000 senede birerden iki santim kadar uzaması vehlei ulâda çok bir şey değil gibi zan olunur-sada, istikbale doğru yapılacak hesabat neticesi, bizleri hayretlere düşürür. Meselâ: bu büyüme 35 milyon senede 20 ve 350 milyon senede 200 ve devamınca daha fazla metrelere çıkar. Tabiidirki; sıkleti Arz dahi, bu nisbette tezayüt edeceğinden dolayısıle seyyaremizin sürati intikaliyesi azalacak, seneler büyüyecek ve bınnetice Kamer dahi daha hızlı harekete mecbur olacaktır. Mamafih salahiyyettar bir lisanla söyleyebiliriz ki Arzımızın ömrü bu kadar uzun sürmiyecektir.

Bolidler:

Şimdiye kadar verilen tafsilattan anlaşılmıştırki, bunların dahi taha-sulleri Şihablar gibi isede, bazı hususatıa onlardan biraz ayrılırlar.

a) Cesım ankazlardır. Arkalarında bıraktıkları izler, gayet parlak ve âdeta göz kamaştırıcı bir hâlde müşahede olunur. Güpe gündüz bile görülenleri nadir değildir.

b) Sathı zemine yakın yerlerde top gibi patlarlar.

c) Badelinfilak her tarafa yağmur gibi taş saçarlar.

Bolidlerin mahiyetleri berveçhi bâlâ üç şekilde tasvir edilebilir isede bazan bir birini müteakip iki üç ve hatta daha ziyade infilak edenleride vardır.

Bu hadisei acibe hakkında kudema, esaslı malûmata sahip değildiler. 2000 sene evvelki Yunanîler, bu taşların tıpkı yüksek bir kuleden bırakılmış gibi, gökten düştüğüne kani idiler. Kurunu vustada ise, bunların yardımcı melekler tarafından atıldığına inanılmakta idi. Hatta o zamanın âlimleri bile bu

bapta fazla bir şey bilmiyorlardı. Bazı âlimlerde, haceri semâvîlerin hatta vücuduna bile inanmıyorlardı. Fakat; 1803 senesi 26 nisanında Fransanın (Orne) eyaletindeki (Laigle) kariyesine düşen bir haceri semavî, her şeyi halletmiş oldu. Mahiyeti anlaşıldı ve sıhhatine inanıldı.

Filhakika; bu hadisenin hükûmet tarafından tahkikine gönderilen akademi azasından mösyö (Bjot) vaka hakkında tanzim eylediği raporda demiştirki:

“Bir çok köylülerden yaptığım tahkikatta (Alenson) kariyesinden (Kaen) ve (Falez) köylerine doğru seyrederek pek görünen bir bolid, zuhurundan biraz sonra infilak ederek pek müthiş bir sada ile paralanmış ve ekserisi on kilogramı mütecaviz bulunan parçaları zemine yağmur gibi düşmüştür. Bu parçalardan bir çoğu henüz sıcak iken köylüler tarafından toplanmıştır. Ben de bunları gördüm ve nümunelerinden bir çoğunu getirdim. Binaenaleyh huzuru meclisde kemali katyetle arz ediyorum, vaka hakikidir. Hiç şüphe edilmemelidirki gerek büyük ve gerek küçük bütün haceri semayîler hep bu tarzda Arzımıza gelmişlerdir.”

“Biot, un bu raporu üzerine haceri semavî ve bolidler meselesi halledilmiş oldu. Mamafih; bir hüsnü tesadüfün yardımile “Laigle,, vakasından sonra sık sık bolitler zuhur ettiğinden en mutaarrız geçinenler bile hadisatın hep bu tarzda vukubulduğuna kani olduılar.

Bu vakalardan bir tanesi 1872 senesi 23 temmuzunda hadis olmuştur. O gün hava çok güzel idi. Fransada “Blois,, kariyesinden “Lanse,, köyüne doğru bir bolid geçerek müthiş surette patlamış idi. Bolidin sadası 100 kilometre kadar uzaklardan duyulmuştu. Bir çobanın 15 metre kadar yakinine

47 kiloluk bir taş düşerek 1,60 metre yere gömülmüştü. Manzara ve infilak o kadar müthiş olmuştu ki biçare çoban saatlerce tekellüm kudretinden mahrum kalmıştı.

1873 senesi 31 nisanında Roma civarında bir Bolid infilak etmişti. Sadasının havsalaya sığamaz derecede şiddetli ısıdılmasından; civar köylüler gök yüzünün tamamen çökmeğe olduğuna hükmetmişlerdi.

1864 senesi 14 mayısında, bir Bolid Fransanın "Orgueil," kariyesinin 65 kilometre üstünde zuhur ederek müthiş bir sada ile paralanmıştı

1879 senesi 31 kânunu sanisinde, yine Fransanın "Poelier," kariyesinde bir çiftçinin yanına bir Bolid düşmüş idi. Korkusundan bayılan bu adamcağız, kendisini kaldırmağa gelenlere (Bırakın, bırakın ben artık sağ değilim, öldüm..) gibi saçma lâflar söylemiştir.

Tarihen en meşhur Bolid, 1885 senesi 6 nisanında Hindistanın "Şandapor," kariyesi civarına düşmüştür.

1886 senesi 7 temmuzunda, bir Bolid İspanyanın "Valle," cephaneliği civarına, ve aynı senenin 22 teşrini sanisinde Rusyanın "Penza," vilâyeti dahiline.

1912 senesi 7 nisanında, Brezilyanın "Canutama," kasabası civarına ve aynı senenin 6 mayısında Paris civarına müthiş Bolidler düşmüştür.

Tarihan meşhur haceri semaviler ve sıkletleri:

1886 tarihinde Şili de bulunmuş olan haceri semavi 104 kilo sıkletindedir.

1858 tarihinde İspanyada bulunan haceri semavinin sıkleti 114 kilodur.

1492 Brezilya haceri semavisi 158 kilodur.

1866 Macaristan " " 293 " "

Fransada Kay kariyesi kilisesinde mahfuz haceri semavinin sıklığı 625,

1788 Arjantin	haceri semavisinin sıklığı	635,
1749 Siberya	" "	700,
1810 Brezilya	" "	750,
1868 Meksika	" "	780,
1861 Avusturalya	" "	3000,
1816 Brezilya	" "	5300,
Çinde nehri asfar	" "	10000,
Cenubi Amerika	" "	15000 kilodur.

Bunlardan başka 1870 tarihinde "Groenland," a düşen hadidi semavînin sıklığı 20000, ve 1875 de Brezilyanın Sen Katerin eyaletinde bulunan keza hadidi semavînin sıklığı 25,000 kilo idi.

Dikkat edilmiştirki, son iki sıklığı zikrederken haceri semavî değil, hadidi semavî dedik. Gökten bazanda böyle yekpare demirler düşer. Bunlarda Bolid gibi tahassul edersede, paralandıkları ve gürültü çıkardıkları mevzuu bahs olamaz. Çünkü demir harareti nakil bulunduğundan çok seğuk mıntakalardan geldiğine şüphe edilmeyen Bolidler gibi bir muvazenesizliğe uğramaları ve binnetice kudret topları gibi patlamaları düşünülemez. Fakat esnayı sukutlarında havada korkunç hışıltıların duyulduğu muhakkaktır.

Gökten gelen ecsamın terkiplerinde sureti umumiyede berveçhi ati mevad bulunur:

- 1 — Demir (Alelekser diğer maddelere faiktir.)
- 2 — Nikel (alelekser demirden sonra en çok bulunur.)
- 3 — Kobalt
- 4 — Mağnezium
- 5 — Silisiüm

- 6 — Müvellidilhumuza
 - 7 — Kron
 - 8 — Manganez
 - 9 — Titan
 - 10 — Kalay
 - 11 — Bakır
 - 12 — Alüminiyüm
 - 13 — Potasiyüm
 - 14 — Sodyüm
 - 15 — Kalsiyüm
 - 16 — Arsenik
 - 17 — Fosfor
 - 18 — Azot
 - 19 — Kükürt
 - 20 — Karbon
 - 21 — Müvellidilmâ
 - 22 — Klor
-